

Sāpes vēderā grūtniecības laikā - ar grūtniecību nesaistītu iemeslu diferenciāldiagnostika

Docents Haralds Plaudis

Mezglu punkti

- Akūts holecistīts un komplicēta ŽAS
- Akūts apendicīts
- Zarnu obstrukcija
- Akūts pankreatīts
- Laparoskopijas izmantošanas iespējas

Statistikas dati

- Žultsakmeņu slimība (ŽAS) sastopama 10-15% ASV un 6-22% Eiropas iedzīvotāju.
- Pēdējo 10 gadu laikā sastopamība pieaugusi līdz pat 26%
- 10% simptomi parādās pirmo 5 gadu laikā
- 60 – 80% pacientu asimptomātiska
- 10 – 18% (20%) pacientu ar simptomātisku žultsakmeņu slimību vienlaikus sastop arī holedoholitiāzi

E.J. Williams, et al. Guidelines on the management of common bile duct stones. GUT 2008

Freitas ML, et al. Choledocholithiasis: Evolving standards for diagnosis and management. World Journal of Gastroenterology 2006

Aktualitāte grūtniecības laikā

- Starp visām vēdera dobuma ķirurģiskām patoloģijām grūtniecības periodā stabili ieņem otro vietu
- Incidence vidēji 0,2-0,5 gadījumi uz 1000 grūtniecēm
- Incidence korelē ar vecumu (visbiežāk sievietēm pēc 35 gadu vecuma) un grūtniecību skaitu (1,3% nullipārām līdz 12,2% multipārām sievietēm)
- Grūtniecības laikā atrodot žultsakmeņus, 12% grūtnieču būs nepieciešama stacionāra. Visbiežākais stacionāras iemesls ir žults kolikas un 25% gadījumu akūts kalkulozs holecistīts. Ķirurģiska ārstēšana nepieciešama tikai aptuveni 30% pacientu

Patogēnēze

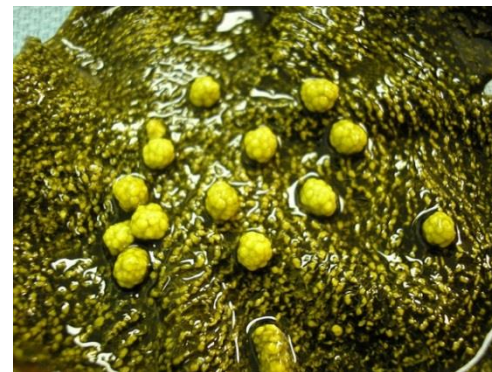
- Grūtniecības laikā pieaug seruma **estrogēna un progesterona līmenis**, kas būtiski ietekmē aknu metabolo, sintēzes un ekskretoro funkciju
- Estrogēna līmeņa pieaugums veicina žults sabiezēšanu, līdz ar to var pastiprināti veidoties holesterola kristālu agregāti. **Holesterols ↑**
- Progesterons nodrošina žultspūšļa gludās muskulatūras relaksāciju, kā rezultātā samazinās žultspūšļa kontraktilitātes spēja un rodas žults izdalīšanās traucējumi. **Stāze ↑**

Žultsakmeņu veidi

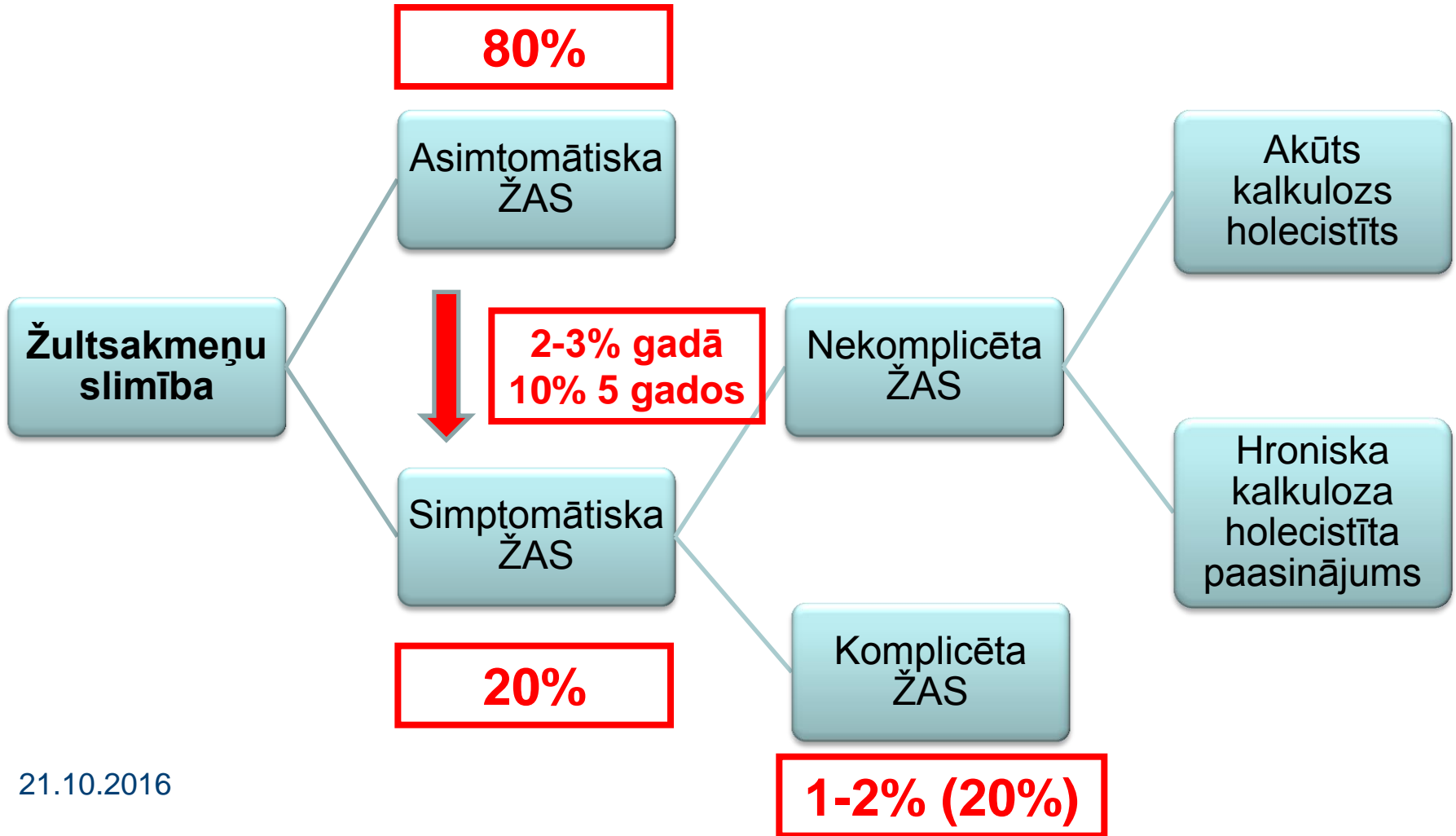
Holesterīna
akmeņi 70%

Pigmenta
akmeņi 25%

Brūnie
akmeņi 5%

ŽAS klīniskās formas

Ārstēšanas taktika

- Taktiku nosaka iekaisuma pakāpe un komplikāciju attīstība
- **Agrāk** rekomendēja pielietot **konservatīvu taktiku**
- Stacionēšana **multidisciplinārā** stacionārā (diennakts ķirurga un ginekologa/dzemdību speciālista, radiologa pieejamība)
- **Konservatīva v.s. savlaicīga ķirurģiska ārstēšana** → paaugstināts spontāna aborta, priekšlaicīgu dzemdību risks
- Konservatīvi → **augsts recidīvu (44-92%), komplikāciju risks**
- Ķirurģiska ārstēšana ievērojami samazina hospitalizācijas ilgumu un komplikāciju attīstības skaitu (optimāli II trimestris)

Holedoholitiāze

Žultspūšļa vēzis

Holangīts

Abscesi/peritonīts

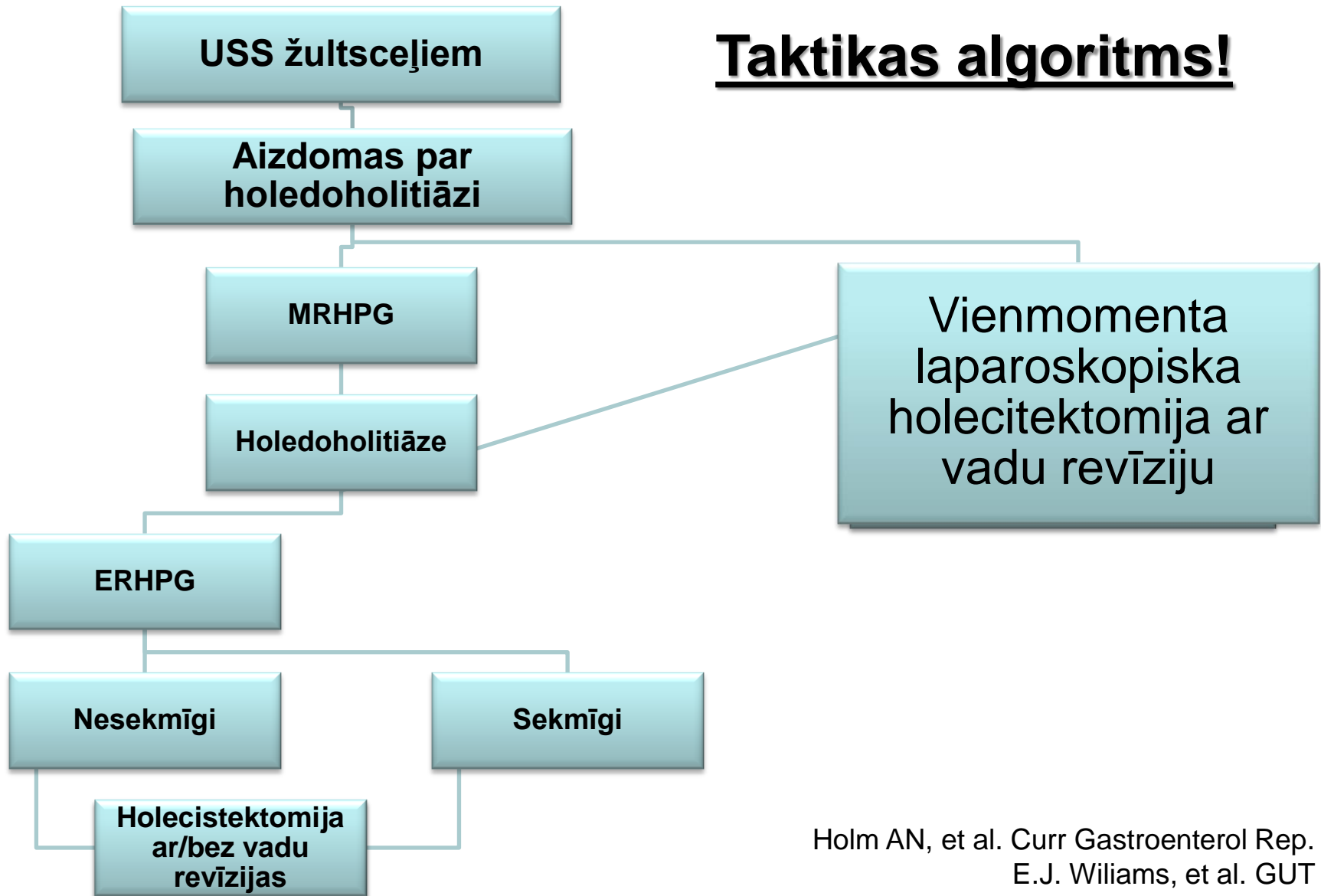
Dzelte

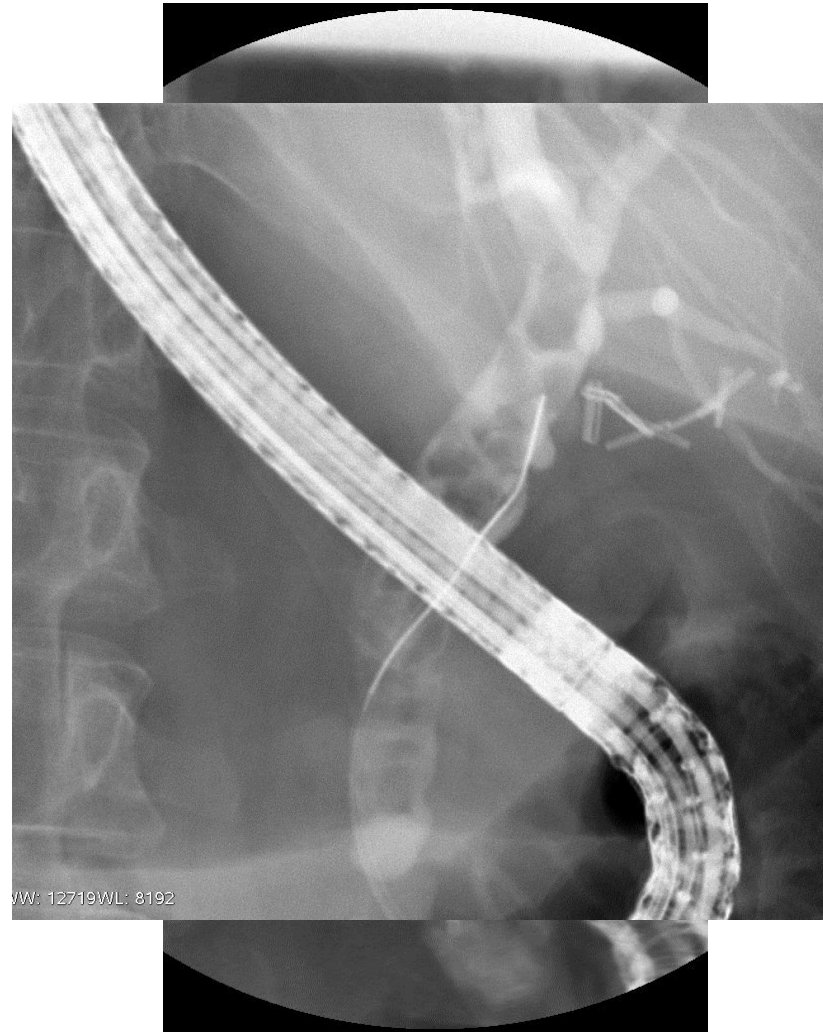
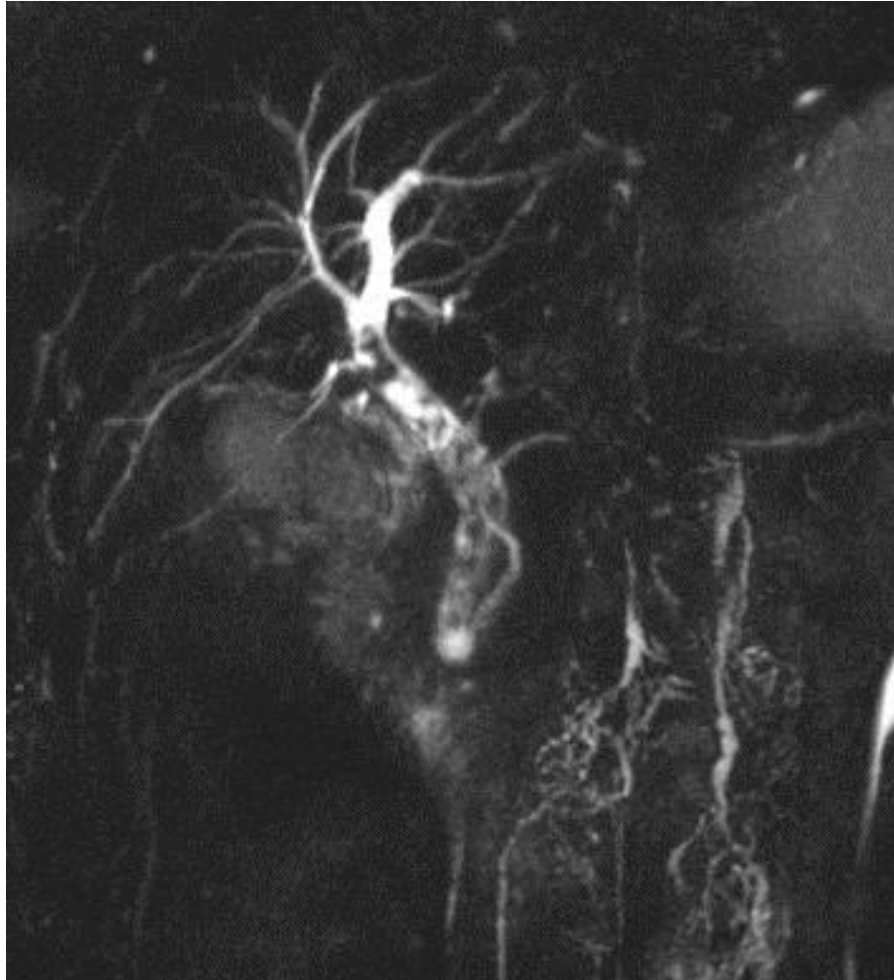
Fistulas

Pankreatīts

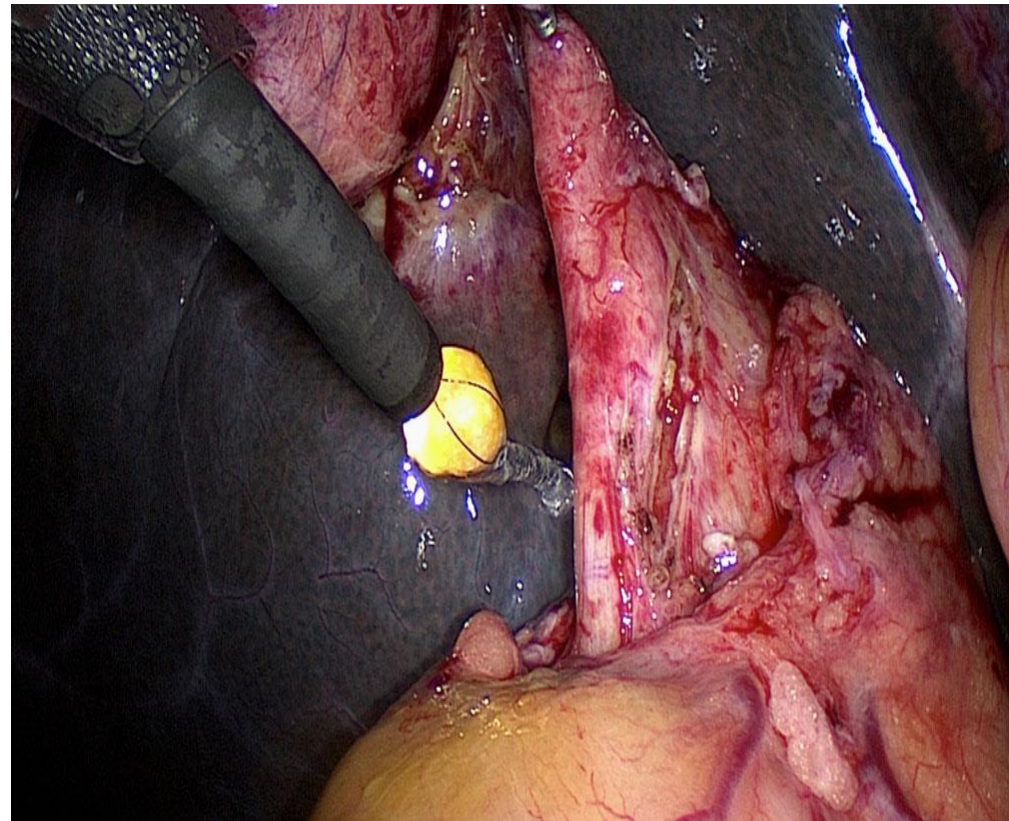
Taktikas algoritms!

MRHPG/ERCP

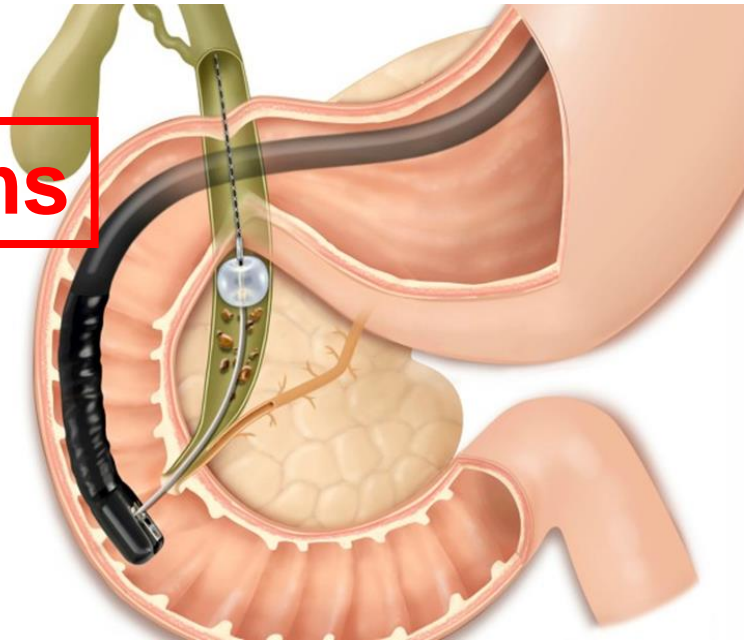
Holedohoskopija

Endoskopiska retrogrāda holangiopankreatogrāfija

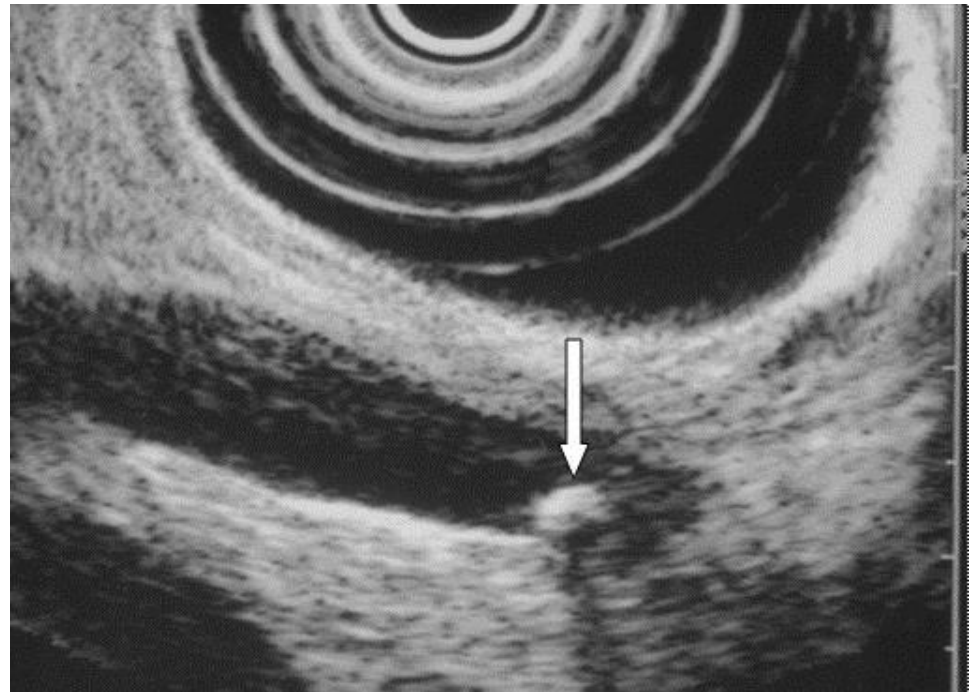
- Divetapu koncepcija
- Ļoti invazīva
- Komplikācijas
- Papilotomija
- Hospitalizācijas ilgums
- Atkārtotas procedūras

RTG starojums

Endoskopiska ultrasonoskopija

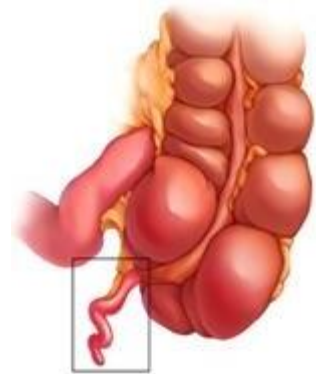
- Mazinvazīva metode
- Jutība (88-95%),
specifiskums (96%)
- Izvērtē g.k.
ekstrahepatiskos
žultsceļus
- Pielietojumu limitē
pieejamība

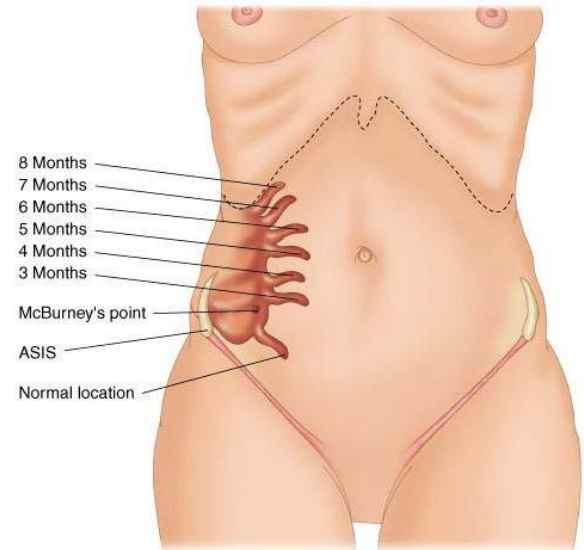
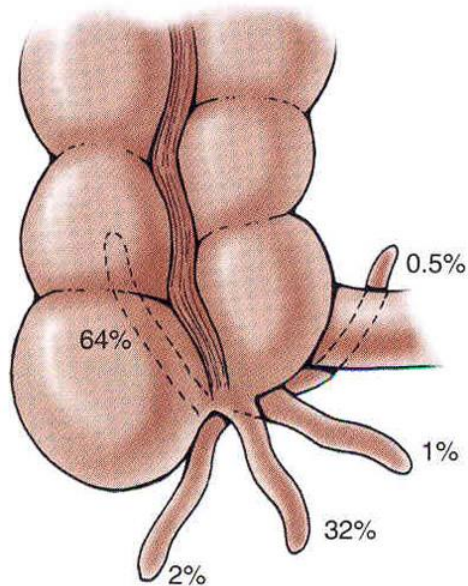
Akūts apendicīts

Akūts apendicīts

- Visbiežākais akūta vēdera cēlonis grūtniecības laikā
  - 25% no visām ekstrauterīnām ķirurģiskām patoloģijām
- Incidence: 1:1500 grūtniecēm
- 40% gadījumos sastopams 2. trimestrī
- Novēlota diagnostika palielina priekšlaicīgu dzemdību, aborta un mātes mirstības risku

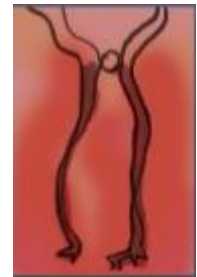
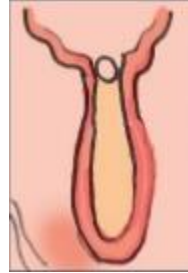
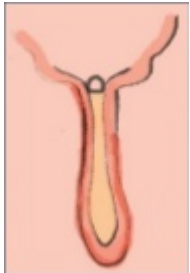

Topogrāfiskā lokalizācija

- Ileocekālā leņķa izmaiņas grūtniecības laikā maina apendicīta klīniku

Patogēnēze

Lūmena obstrukcija

- Kolikveida sāpes periumbilikāli

4-6 st.

Sieniņas iestiepums – mikrocirkulācijas traucējumi

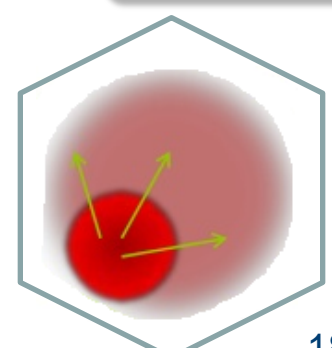
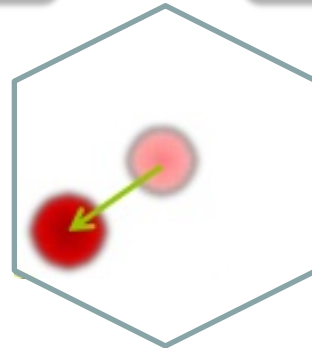
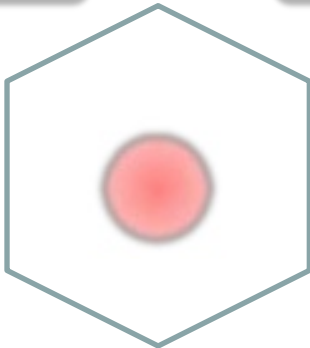
- Sāpes maina lokalizāciju;
- apetītes izmaiņas;
- slikta dūša, vemšana

Parietālās vēderplēves kairinājums

- Sāpīgums RLQ/ap nabu;
- atlaišanas sāpes 55-75%;
- mm rezistence 50-65%

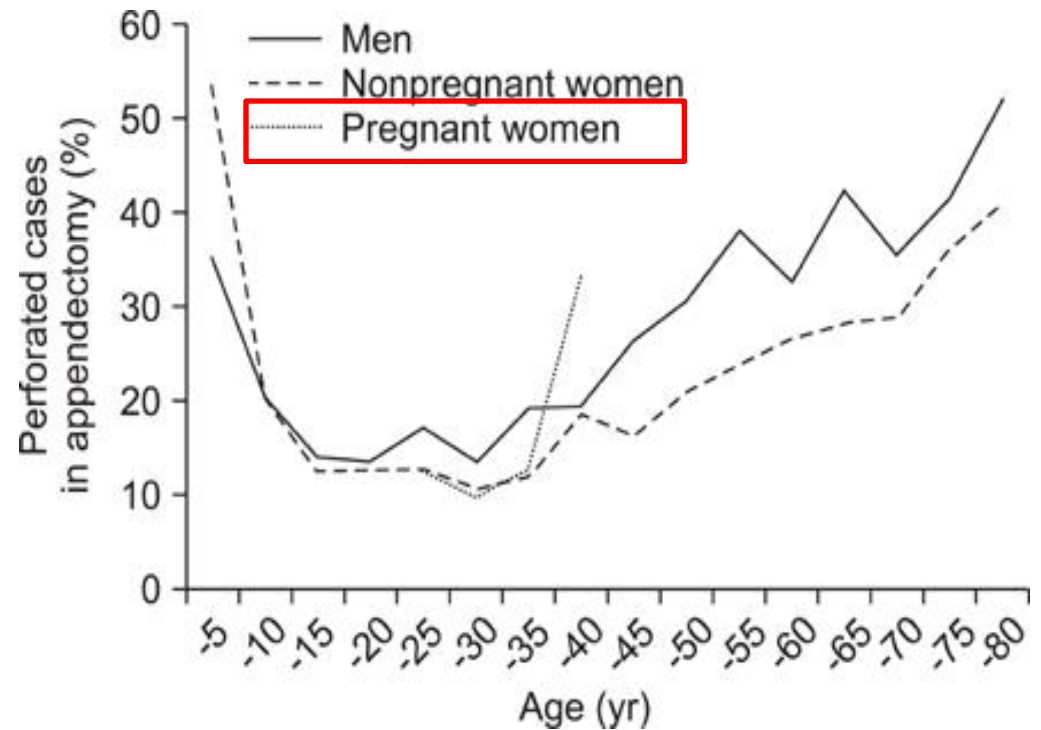
Perforācija Lokalizēts/generalizēts peritonīts, abscess

- Drudzis/Sepse

Komplikācijas un to incidence

- Perforācija un peritonīts
- Periapendikulārs infiltrāts
- Periapendikulārs abscess
- Septisks vārtu vēnas iekaisums
- Augļa bojāeja komplicētu formu gadījumā 20-35%

Diagnostika

Klīniskā aina

Anamnēze
Objektīvā atradne

Laboratorā diagnostika

- 1. P.a.a.**
  - WBC $16 \times 10^9/l$
  - Neitrofilija, novirze 'pa kreisi'
- 2. Asins bioķīmija**
  - CRO, max 48-72 st.
- 3 Urīna analīze**
  - WBC, 40%
  - Eritrocīti

Attēldiagnostika

USS
MRI
CT
Rtg abdominis

Radioloģiskā izmeklēšana

Izmeklējums	Diagnostiskie kritēriji	Informativitāte
RTG	nav	Nav nozīmes diagnostikā
US*	Tubulāra struktūra ar aklu noslēgumu, kas atiet no aklās zarnas; neperistaltē; diametrs ≥ 6 mm	Jutība 66% līdz 100% Specifiskums 95%
CT**	Iekaisis aklās zarnas piedēklis, kalcificēti apendikolīti, periapendikulārs infiltrāts vai diametrs > 6 cm	Jutība 92% Specifiskums 95% līdz 99%
MRI***	Ārējais diametrs $> 6-7$ mm, periapendikulāra iekaisuma pazīmes	Jutība 91% Specifiskums 98%

Akūta apendicīta diagnostika balstās uz objektīvās izmeklēšanas datiem un papildus izmeklējumi nozīmējami tikai diagnozes precizēšanai.

Diferenciāldiagnoze

	Alternatīvās diagnozes
Ķirurģiskās	Akūts holecistīts Pankreatīts Mezentērisks limfadenīts Divertikulīts Zarnu obstrukcija Mekeļa divertikulīts
Terapeitiskās, infektoloģiskās	Gastroenterīts Pneimonija Iekaisīgas zarnu slimības Diabētiskā ketoacidoze Porfīrija
Ģinekoloģiskās	Olnīcas torsija Dzemdes miomas deģenerācija
Uroloģiskās	Nieru kolika Pielonefrīts Urīnceļu infekcija (UCI)

Pirms definēt alternatīvu diagnozi → jāizslēdz akūts apendicīts

Diagnozes definēšana (Alvarado skala)

Simptomi

- Kohera simptoms +1p
- Apetītes izmaiņas +1p
- Slikta dūša vai vemšana +1p

Pazīmes

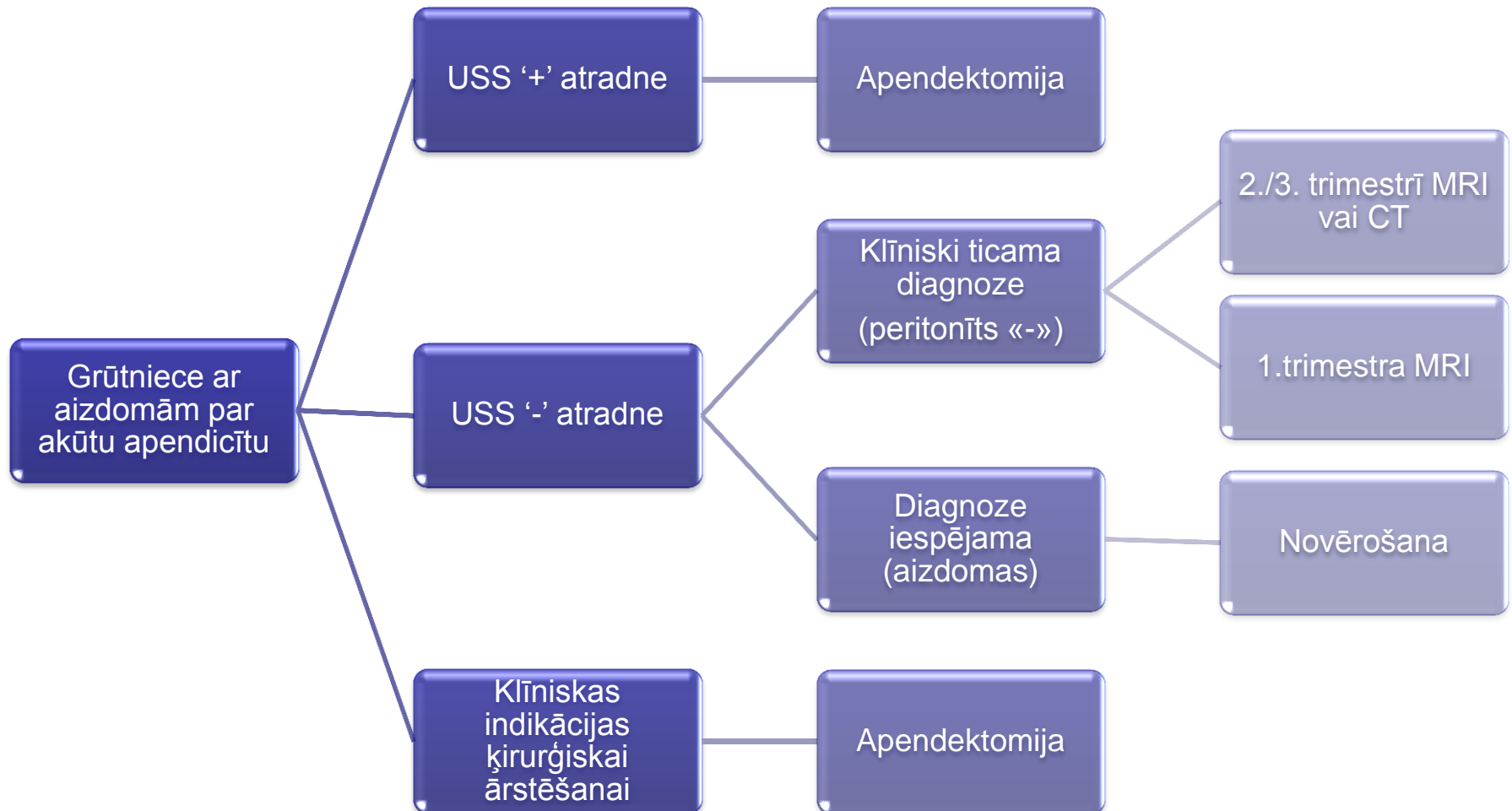
- RLQ jutīgums +2p
- Temperatūra > 37.3⁰ C +1p
- Mm rezistence +1p

Laboratoriskie izmekējumi

- Leikocitoze >10 000 +2p
- Leikocitoze ar novirzi 'pa kreisi' +1p

1-4 diagnoze maz ticama
5-6 iespējama diagnoze
7-8 apstiprināta diagnoze

Taktikas algoritms

Ārstēšana

- Konservatīva terapija
  - Tikai atsevišķos gadījumos
  - a/b (cefuroksīms, ampicilīns un/vain metronidazols) un NSPL līdzekļi
  - 10-30% recidīvu un komplikāciju risks
- Ķirurģiska ārstēšana ← **pamatmetode**
  - Mērķis: vienlaicīgi maksimāli radikāla iedarbība uz iekaisumu un maksimāli konservatīva uz grūtniecību

Ķirurģiska ārstēšana I

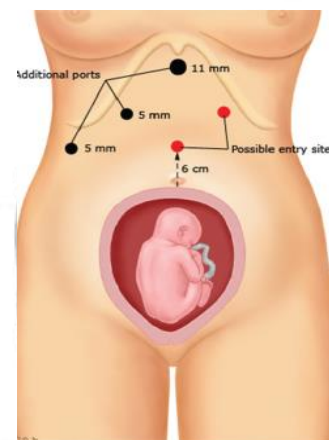
- Laparoskopiska
  - droša metode jebkurā grūtniecības trimestrī (*līmenis II, B pakāpe*)
  - ķirurga pieredze

First trimester

2nd/3rd Trimester

Ķirurģiska ārstēšana II

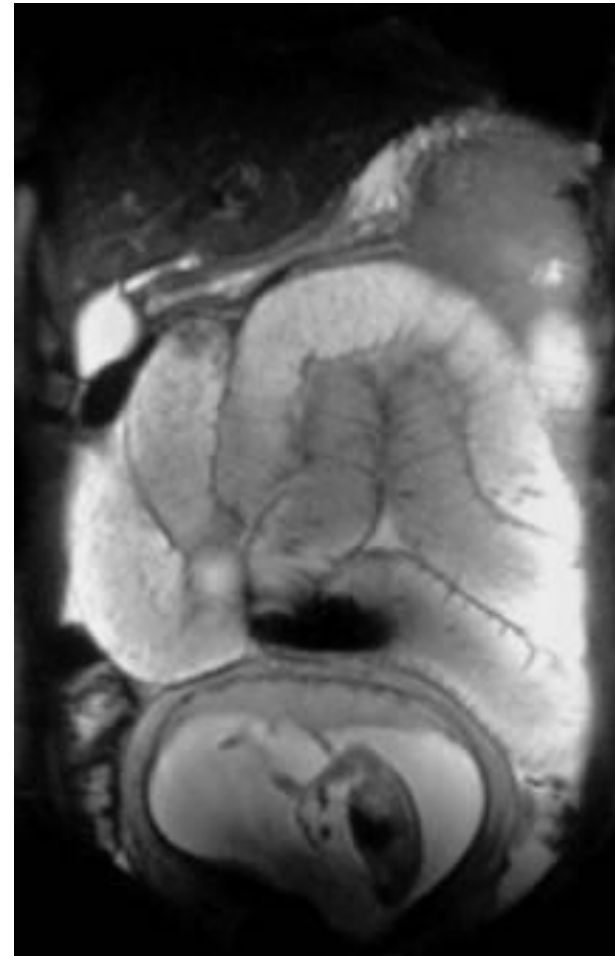
- Konvencionāla
  - grieziens pēc *McBurney*
  - *Sectio caesarea* ar sekojošu apendektomiju veic tikai aklās zarnas piedēkļa perforācijas gadījumā
- Perkutāna drenāža USS kontrolē
  - atlikta apendektomija (pēc 2-3 mēn.)

Zarnu obstrukcija

Zarnu obstrukcija (ileuss)

- 3. biežākā ar grūtniecību nesaistītā ķirurģiskā patoloģija
- 1:1500-16000
- Grūtniecēm biežāk nekā kopējā populācijā
- 60% dēļ saaugumiem
- Mātes mirstība 6%, augļa – 26%

Klasifikācija

Dinamisks

Traucēta zarnu
neiromotorā
funkcija

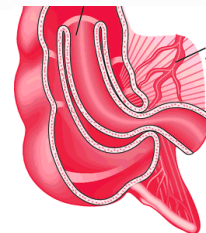
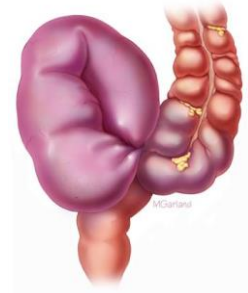
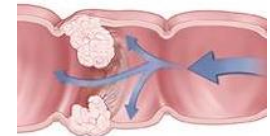
Mehānisks

Obturācijas
- intralumināla
- intramurāla
- ekstralumināla

Strangulācijas
- volvulus
- nodus

Invaginācijas

Jauktas formas

Veicinošie faktori

- Samazināta zarnu motorika
- Tranzīta laika pieaugums tievajās zarnās
- Pastiprināta ūdens absorbcija resnajās zarnās
- Intraabdominālā spiediena paaugstināšanās

SAAUGUMI

Klīnika I

Sūdzības

- Sāpes – kolikveida, lokalizējas vēdera vidējā stāvā
  - Augsta neacaurejamība – ik 4-5 min, difūzas
  - Zema neacaurejamība – ik 15-25 min, izstaro uz starpeni
- Slikta dūša, vemšana
  - Nav specifiski pirmajā trimestrī
- Aizcietējumi
  - Fizioloģiski → hormonāla ietekme, augļa pozicionēšanās mazajā

iegurnī

Klīnika II

Objektīvā atradne

- Uzpūsts vēders
- Vāla simptoms
- Hiperperistaltika
- Skļarova simptoms
- ‘+’ peritoneja kairinājuma simptomātika
- Vispārējais stāvoklis → smags, sausa mēle, tahikardija, oligūrija, T⁰ subfebrila

Diagnostika

❑ Laboratorie izmeklējumi

- ↑ RBC, ↑Hgb, ↑Hct, ↑WBC
- ↑urea, ↓K, ↑Cl
- alkaloze → acidoze

❑ Attēldiagnostika

- Rtg vēderdobumam
  - Kloibera tases, progresējoša zarnu dilatācija, 'kafijas pupiņas' pazīme
- Kolonoskopija

Potenciāli iespējamo starojuma risku atsver augsta mātes un augļa mirstība!

Rtg vēderdobumam

Tievo zarnu obstrukcija

Resno zarnu obstrukcija

Ārstēšana

- Terapijai jābūt vērstai uz patoģenēzi
- Šķidruma substitūcija
- Kuņģa-zarnu trakta dekompresija
- **Mehāniska zarnu trakta attīrīšana ???**
- Augļa monitorēšana un mātes SpO₂ kontrole

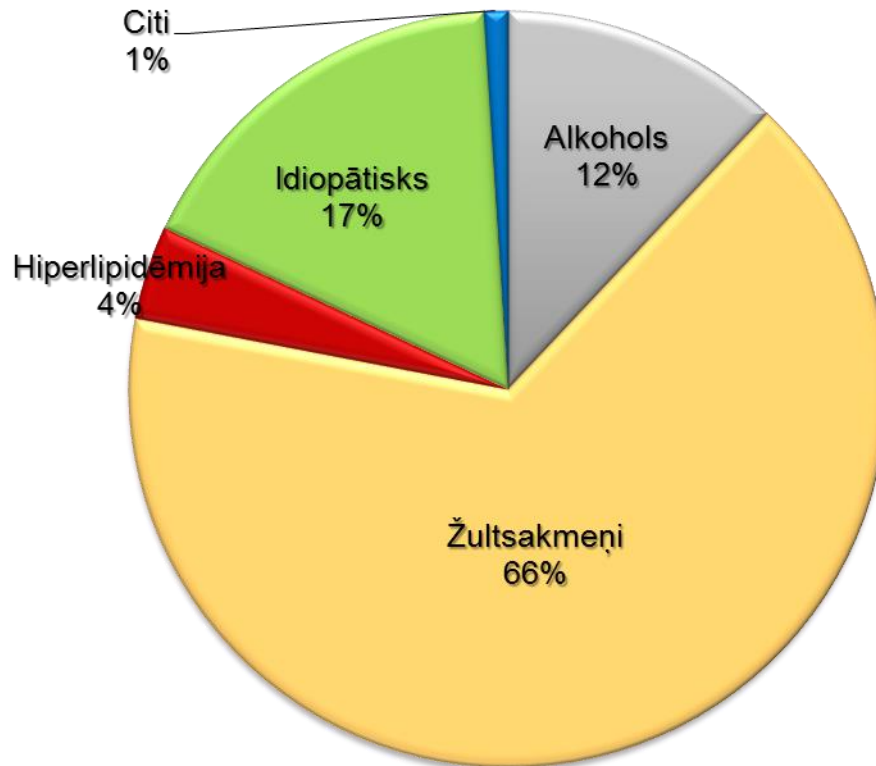
Akūts pankreatīts

Diagnostiskie kritēriji

1. **KLĪNIKA:** pēkšņas, asas sāpes epigastrijā, kuras izstaro uz mugurpusi
2. **LABORATORIJA:** seruma amilāzes un/vai lipāzes līmeņa
↑3x no normas robežas
3. **+ radioloģiskā atradne** (CT + k/v; MRI vai TA-US)

Diagnozi apstiprina vismaz divi kritēriji

Etioloģija

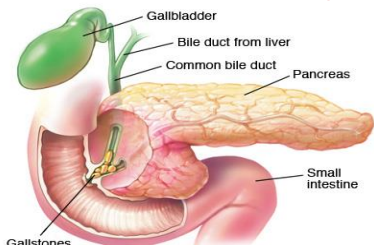

Citi:

- Trula trauma
- Vēdera dobuma operācija
- Infekcija
- Hiperparatireoīdisms
- Medikamentu lietošana
- Penetrējoša 12-p.z. čūla

Patogēnēze

Vadu obstrukcija

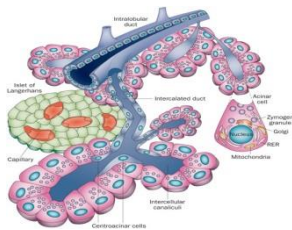
Žultsakmeņi,
alkohols

Intersticiāla
tūska

Izmainīta asinsvadu
caurlaidība

Išēmija

Acināro šūnu bojājums

Alkohols, trauma,
medikamenti, vīrusi

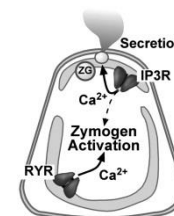
I/c proenzīmu
atbrīvošana

Enzīmu aktivācija

Acināro šūnu bojājums

Aktivētie enzīmi

I/c transporta disfunkcija

Metabols
bojājums

I/c enzīmu
aktivācija

10/21/2016 Intersticiāla tūska

Proteolīze

Tauku nekroze (lipāze,
fosfolipāze) A

Asiņošana
(elastāze)

Klasifikācija

Atlanta, 1992

- **Viegls akūts pankreatīts (80%)**
  - Nav lokālu komplikāciju
  - Nav orgānu mazspējas
- **Smags akūts pankreatīts (20%)**
  - Lokālas komplikācijas +/-
  - Orgānu disfunkcija

Aktualitāte mūsdienās

Definīcija

Revised Atlanta classification 2012

Fāzes	Agrāna < 1. ned.	Vēlīna > 1. ned.	
Smagums	Viegls Bez orgānu mazspējas	Vidēji smags < 48 st. – tranzitors orgānu bojājums	Smags > 48 st. – persistējošs orgānu bojājums
Veidi	Edematozs > 4 ned.: pseidocista < 4 ned.: akūtas peripankreatiskas kolekcijas		Nekrotizējošs < 4 ned.: akūta nekrotiska kolekcija > 4 ned.: <i>Walled-off necrosis</i>

Klīnika

- Stipras, pēkšņas sāpes augšējā vēdera stāvā ar starojumu starp lāpstiņām
- Slikta dūša, vemšana – nesniedz atvieglojumu
- Vēdera uzpūšanās
- Oligūrija
- Šoks smagos gadījumos

Agrīnā fāze (līdz 2 nedēļām)
Dominē SIRS

Vēlīnā fāze
Gaitu nosaka infekcijas
pievienošanās → **sepsē**

Ārstēšanas iespējas

- Terciārās aprūpes iestāde – multidisciplināri
- Viegls AP – pašlimitējoši
- Vidēji smags, smags AP

Mērķis: nodrošināt audu perfūziju, reducēt trešo telpu, infekcijas profilakse

- Ķirurģija:
  - Vēlīni
  - ŽAS

Laparoskopijas izmantošanas iespējas grūtniecības laikā

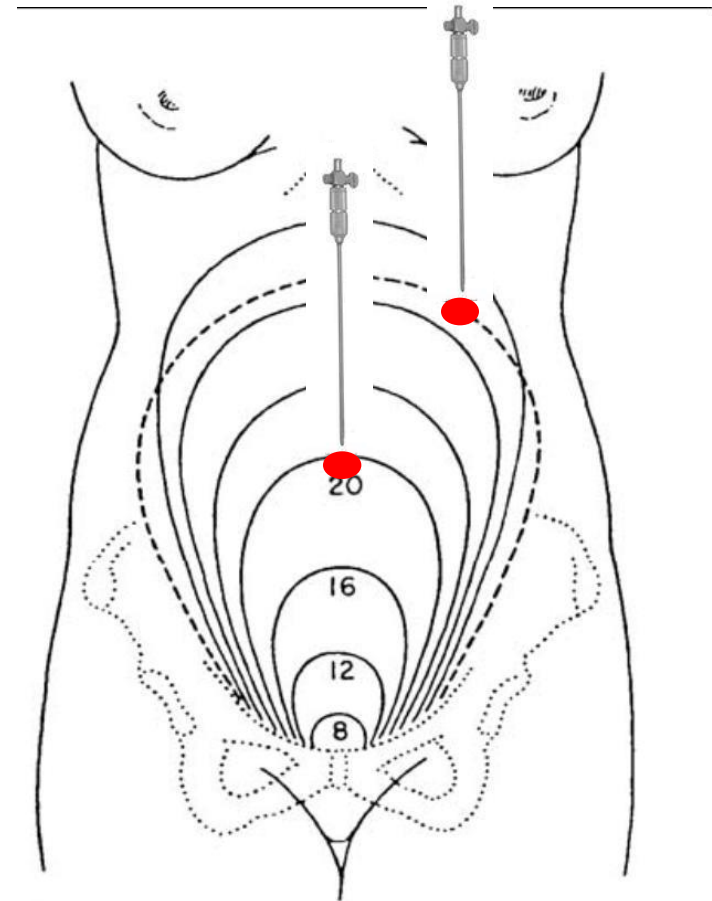
Skaitļi un fakti

- 1 no 500 - 635 sievietēm nepieciešama ķirurģiska iejaukšanās ar grūtniecību nesaistītas patoloģijas dēļ
- Biežākās patoloģijas: akūts apendicīts, holecistīts, ileuss
- Laparoskopijas izmantošana grūtniecības periodā tiek atzīta par vislabāko un vēlamāko metodi ķirurģisku patoloģiju ārstēšanā
- Pētījumu dati apliecina metodes izmantošanas efektivitāti un drošumu neatkarīgi no grūtniecības laika
- Nav pierādījumu par paaugstinātu mātes vai augļa risku

**Specializēti centri,
ķirurga/komandas pieredze**

Anatomiskās īpatnības

- Pneimoperitoneja izveide
- Troakāru ievade
  - Vaļēji - Hasson troakārs
- Troakāru pozicionēšana
- CO₂ ievade IAP

Pacientu izvēle

- Indikācijas tādas pašas kā citām attiecīgā vecuma sievietēm populācijā
- Nav atrasti pierādījumi par būtiskām komplikācijām atlikušajā grūtniecības periodā
- Bērniem, kas dzimuši sievietēm, kurām veikta laparoskopiska operācija, netika novēroti augšanas un attīstības traucējumi
- **Priekšrocības:** mazākas sāpes pēcoperācijas periodā, samazināts zarnu obstrukcijas un trombotisku komplikāciju risks, samazināts stacionārā pavadītais laiks

Laparoskopija var tikt pielietota jebkurā grūtniecības trimestrī

Laparoskopijas veikšana I

- **Pozicionēšana**

- Grūtniecei jābūt novietotai/jāatrodas uz kreisajiem sāniem, lai novērstu dobās vēnas un aortas kompresiju

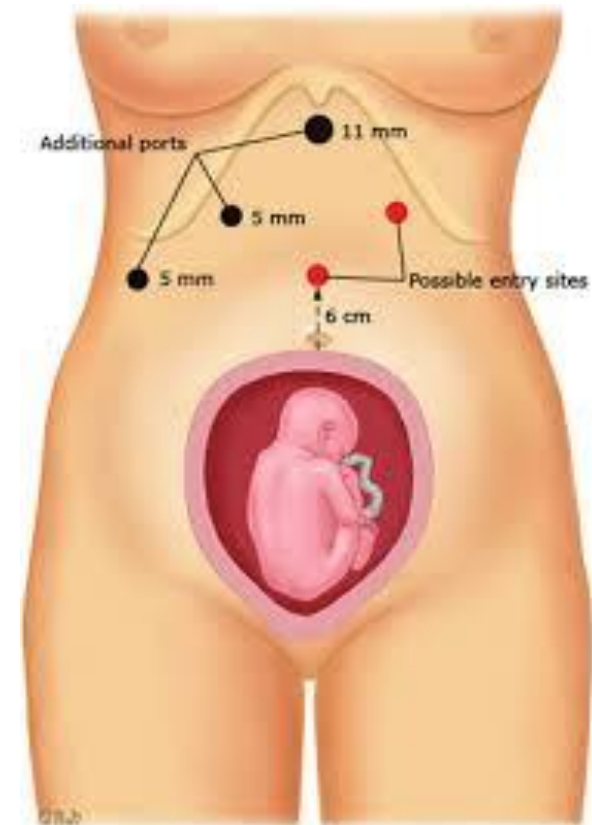
- **Insulfācijas spiediens**

- Pneimoperitoneju izveido līdz 10-15 mmHg spiedienam, kas ir drošs grūtniecības periodā

Laparoskopijas veikšana II

- **Troakāru pozicionēšana**
- **CO₂ monitorēšana operācijas laikā**
  - Operācijas laikā jānodrošina CO₂ monitorēšana
- **Venozās trombembolijas profilakse**
  - Jānodrošina dziļo vēnu trombozes (DzVT) profilakse, intraoperatīvi un postoperatīvi lietojot kompresijas terapiju

Biežākās indikācijas

- **Žultspūšļa slimības**

- Laparoskopiska holecistektomija ir izvēles metode grūtniecēm ar žultspūšļa slimībām neatkarīgi no grūtniecības laika
- Grūtniecības laikā holedoholitiāzi var ārstēt veicot pre-, intra- vai postoperatīvu ERCP; kā alternatīva ERCP ir intraoperatīva sonoskopija ar sekojošu holedohoskopiju

- **Laparoskopiska apendektomija**

- Laparoskopiska apendektomija var tikt droši izmantota akūta apendicīta ārstēšanā

- **Orgānu rezekcija**

- Laparoskopiska nefrektomija, splenektomija, adrenalektomija ir droša grūtniecības laikā

Perioperatīvā aprūpe

- **Augļa sirdsdarbības monitorēšana**
  - Augļa sirdsdarbība akūtas ķirurģiskās patoloģijas gadījumā jāmonitorē gan preoperatīvi, gan postoperatīvi
- **Ginekologa/dzemdību speciālista konsultācija**
  - Dzemdību speciālista konsultācija jānodrošina preoperatīvi un/vai postoperatīvi atkarībā no operācijas steidzamības, pacientes slimības smaguma, augļa gestācijas vecuma un konsultanta pieejamības
- **Tokolīze**
  - Tokolītiskus nerekomendē lietot profilaktiski. Tie nozīmējami gadījumos, ja dokumentētas dzemdes kontrakcijas

Secinājumi

- Mūsdienās ķirurģisku patoloģiju ārstēšanā grūtniecības laikā priekšroka tiek dota aktīvai ķirurģiskai taktikai
- Aprūpei ir jānotiek terciārā līmeņa aprūpes centros multidisciplināras komandas ietvaros
- Aicinu visus uz sadarbību, lai kopā risinātu izaicinājumus ar kuriem sastopamies pieaugošas pacientu plūsmas apstākļos